

CULTURA INFORMAȚIEI: STUDII, CERCETĂRI, TEORII ȘI PRACTICI

Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI,
Vlad POHILĂ

Avem marea bucurie și plăcere să vă prezentăm o ediție specială a revistei de biblioteconomie și științe ale informării BiblioPolis a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Începând cu acest an, Colegiul de redacție de comun acord cu Consiliul științific al revistei au hotărât, cu sprijinul administrației BM, să editeze unu-două numere tematice, adăugătoare celor patru, trimestriale. Primul număr tematic este consacrat „Culturii informaționale”, astfel articulând politica editorială a revistei la tendințele și prioritățile profesionale. Ținem să menționăm că revista s-a îmbunătățit: și-a schimbat designul, și-a revizuit structura, și-a înnoit componența Colegiului de redacție și a Consiliului științific, și-a mărit cantitatea conținutului ajungând la un volum de 160+ pagini.

Acest număr al revistei, cu totul special, și-a propus să reflecte natura multilaterală, multifacțată a educării informaționale analizând diversele aspecte ale acestui fenomen, propunând modele practice de calitate și politici din diferite țări. Găzduiește autori cunoscuți pentru preocupările lor de educarea informațională, teoreticieni și practicieni. Unele lucrări sunt preluate din *Revista de educare informațională*, din anii 2009, 2010, articolele căreia sunt accesibile pentru reproducere. Altele au fost selectate de la lucrările conferințelor IFLA, tot din anii 2009, 2010.

Structura volumului este simplă și logică. Articolele selectate pentru traducere au fost grupate în trei compartimente: 1. *Studii și cercetări*; 2. *Teorie și practică*; 3. *Politici, strategii, practici-modele și proiecte*.

Colecția de articole prezentate în acest număr abordează educarea informațională în diferite contexte, sugerând că acest fenomen a pătruns în conștiința noastră socială, educațională și profesională. Cunoaștem cu toții afirmațiile lui Catts și Lau că educarea informațională „trebuie analizată nu numai în relație cu educația, dar și în contextual mai larg al muncii, societății civile, sănătății și prosperității”¹ (Catts și Lau 2008, p. 9). Cunoaștem, la fel, că mulți specialiști, nu neapărat din domeniul infodocumentar, consideră educarea informațională drept „capacitate funcțională” și una dintre „capacitățile de supraviețuire în secolul XXI” deoarece se referă la căutarea, regăsirea, evaluarea, procesarea informației în viața cotidiană.

1. Catts, R. and Lau, J. 2008. Towards Information Literacy Indicators [Online]. Paris: UNESCO. Available at: http://www.ifla.org/files/information-literacy/publications/towards-information-literacy_2008-en.pdf [Accesat pe 24 noiembrie, 2010].

În capitolul *Studii și cercetări* sunt incluse șapte articole științifice ale unor autori notorii. Deschid capitolul Alain Chante și Catherine De Lavergne, doi specialiști francezi care încearcă să clarifice și să interpreteze expresia și noul concept în devenire *Cultura informației*, prezentat în cadrul Colocviului internațional "Educarea culturii informaționale" organizat de Universitatea Lille3 sub egida UNESCO, la 16-18 octombrie 2008. Aceste interpretări noționale, terminologice și culturale sunt binevenite și necesare bibliotecarilor moldoveni care tocmai au dezbătut, într-o recentă reuniune profesională, aceste probleme și mai este loc pentru completări.

Stuart Ferguson explorează asemănările percepute dintre educarea informațională (EI) și managementul cunoașterii (MC) și contextele diferite în care cele două sfere de teorie și practică se manifestă. Pornind de la interesul față de MC în rândurile comunității bibliotecare și a documentariștilor autorul e convins, din cercetările și publicațiile în domeniul educării informaționale la locul de lucru, că EI și instruirea unei forțe de muncă educate informațional sunt componente-cheie în orice inițiativă din Managementul Cunoașterii.

Ideea centrală a acestui articol este percepția, mai ales în rândul comunității bibliotecare că EI și MC sunt domenii teoretice (nu și practice, se pare) înrudite. Ferguson susține ideea că specialiștii infodocumentari sunt foarte indicați să preia rolul de manageri informaționali, deoarece aceștia gestionează informația din timpuri străvechi și trece în revistă multe puncte de vedere referitoare la relevanța competențelor profesionale ale specialiștilor din serviciul de bibliotecă și informare pentru activitățile de management al cunoașterii.

În cele din urmă, varianta lărgită a conceptului EI poate fi văzută ca un susținător al procesului de socializare, chiar dacă trebuie menționat faptul că EI în acest context este mai aproape de capacitatea de valorificare a informației decât de EI, cel puțin așa cum aceasta este înțeleasă și practică în mod tradițional.

Extinderea definițiilor EI, trecute în revistă și analizate de Stuart Ferguson, poate oferi specialiștilor un context proaspăt, demn de luat în considerare.

C. Bruce, S. Edwards și M. Lupton, trei specialiști de la Universitatea de Tehnologie din Queensland (QUT), Brisbane, Australia, oferă „șase cadre ale instruirii pentru cultura informației”: (1) cadrul de conținut; (2) cadrul de competență; (3) cadrul „învață să înveți”; (4) cadrul relevanței personale; (5) cadrul impactului social; și (6) cadrul relațional. Acestea au fost elaborate în calitate de instrument conceptual, pentru a-i ajuta pe participanții la instruirea informațională să reflecte și să analizeze influențele teoretice implicite sau explicite asupra propriilor medii. Cadrele au fost create prin adunarea opiniilor despre variatele abordări ale predării, învățării și EI, a celor despre abordarea structurării planului de învățământ și a ideii de a cerceta problemele prin cadre ușor de identificat. Fiecare cadru propune o perspectivă specifică asupra EI, informației, accentului planului de învățământ, învățării și predării, conținutului și evaluării. Bruce, Edwards și Lupton descriu aceste șase cadre și explică mai detaliat cadrul relațional. Ideea de bază a cadrului relațional este că studenții cunosc activitatea educațională într-o varietate de moduri mai mult sau mai puțin complexe sau intense. Învățarea este văzută ca abilitate de a adopta căile de cunoaștere mai complexe și mai intense. Din acest motiv, activitățile de predare și învățare trebuie să ofere studenților posibilitatea de a-și dezvolta capacități mai complexe

de înțelegere. Cadrul relațional nu percepe studentul și educarea informațională drept unități separate; dimpotrivă, elevul și informația formează un întreg. În consecință, educarea informațională nu este un ansamblu de deprinderi, competențe și caracteristici. Este un ansamblu de diverse moduri de interacțiune cu informația. Autorii fac disponibile aceste cadre tuturor participanților la educarea informațională, dovada prezenței cel puțin a unui cadru poate fi găsită, de obicei, în orice context EI.

Cercetările arată că rolul instruirii prin referințe este recunoscut universal. Autoarea Sheilla Corral de la Universitatea Sheffield, Marea Britanie, Facultatea de științe ale informării este prezentă în acest volum cu textul comunicării *Dezvoltarea modelelor complexe de referințe și instruire pentru crearea comunităților educate informațională*, ținută la conferința IFLA din acest an, în Suedia. Corral este convinsă că serviciile de referințe și educarea informațională reprezintă fundamentele practicii profesionale a bibliotecarilor. Lucrarea cuprinde o analiză a stării de fapt, a evoluțiilor și tendințelor în domeniu. Un aspect la care autoarea se referă în special este educarea informațională în bibliotecile publice, care e mai puțin tratată în literatura de specialitate. Deși, afirmă ea, „bibliotecile publice fac față activ și în mod creator provocării dezvoltării educării informaționale”.

Capitolul I include și un autor vietnamez, Huy Nghiem, lector la Universitatea de Științe Sociale și Umanistice, Universitatea Națională din Hanoi, la fel selectat pentru lucrarea prezentată la Conferința IFLA 2010 din Suedia. Autorul explorează, extins și actualizat, educarea informațională în lumina teoriilor Societății Informației și a perspectivelor interculturale. Articolul este divizat în trei părți: analiza literaturii de specialitate despre dezvoltare educării informaționale; conceptualizarea educării informaționale în contextul Societății Informaționale; asigurarea formării culturii informației în societatea informațională.

În încheierea capitolului autorii proiectului au plasat două articole în limba rusă, semnate de autori cunoscuți din Federația Rusă – N. Ghendina, E. Kudrina; și V. Kraveț, V. Kuharenco. Cercetătorii ruși abordează noțional și comparat subiectul Cultura Informației.

Capitolul *Teorie și practică* cuprinde diverse abordări teoretico-practice și aspecte ale educării informaționale ca: predarea culturii informației; influența designului mediului de învățare asupra formării erudiției informaționale; mediile virtuale, viața virtuală în calitate de catalizatori pentru inițiativele de educare vizuală, transalfabetizarea.

Printre articolele cu cel mai mare răsunset în rîndul bibliotecarilor responsabili de formarea culturii informației este cel scris de Paul Verlander și Catherine Scutt *Predarea deprinderilor informaționale grupurilor mari în timp scurt și cu resurse limitate. „Studentii mei trebuie să știe cum să se folosească de bibliotecă. Sunt 80 în grupă; ți-i dau pe o oră.”* Acest citat invocă imaginea relației de inegalitate care încă mai există între bibliotecari și personalul didactic și neștiința corespunzătoare despre ce presupune „folosirea bibliotecii”. Articolul prezintă o evoluție interesantă reflectată în noua „alianță” dintre personalul bibliotecii și cadrele didactice. C. Scott și P. Verlander vorbesc, de asemenea, despre impactul pozitiv al colaborării cu personalul Centrului pentru Predare și Învățare din cadrul Universității Liverpool Hope, care a oferit recomandări practice cu privire la metodele inovative de predare, cum ar fi metoda „cubului de comunicare” (Communicube). Autorii evidențiază și importanța folosirii resurselor puțin costisitoare, un considerent decisiv în condițiile economiei actuale.

În ultimii ani bibliotecarii din toată lumea s-au concentrat masiv pe cultura informației. Recunoscând importanța, în creștere, a culturii informației autorii J. Beard și P. Dale consideră că ar fi mai productiv să o vedem ca pe o componentă a capacităților academice în sens larg. Articolul *Formarea erudiției: relația dintre capacitățile academice, practicle pedagogice în dezvoltare și designul bibliotecii* demonstrează cum designul bibliotecii contribuie la formarea capacităților academice, considerând că sălile bibliotecii trebuie să fie adaptate noilor posibilități de învățare. Achiziționarea capacităților, consideră autorii, este un proces mai complex decât simpla însușire a unui set de deprinderi și abilități. „Erudiția, afirmă ei, citându-l pe Crook, presupune de asemenea recunoașterea că [...] variatele forme posibile ale scrisului trebuie modelate în funcție de diferite contexte sociale și culturale de utilizare”. Clădirea bibliotecii constituie unul dintre acele contexte și felul în care studenții folosesc spațiul accesibil contribuie la dezvoltarea capacității acestora.

Un grup de autori, bibliotecari la Universitatea Irvin din California, SUA – Danielle Kane, Virginia Allison, Julia Gelfand și Brian Williams, au prezentat la a 76-a Conferință generală IFLA din acest an de la Gothenburg, Suedia, o comunicare foarte interesantă *Mediile virtuale și bibliotecile: viața virtuală (Second Life) în calitate de catalizator pentru inițiativele de educare vizuală din campus*. Am selectat-o pentru noutatea subiectului abordat. Autorii consideră că posibilitățile multimedia disponibile fac ca lumea virtuală să fie deosebit de atractivă. Ei consideră că în era informațională actuală mecanismele vizuale sunt la fel de importante ca și textul și că imaginea este un nou model de semnificație a textului. În efortul de a extinde misiunea bibliotecilor de educare și promovare a educării informaționale autorii propun utilizarea spațiului virtual pentru a găzdui un îndrumar de educare vizuală, împărțit în module, aprofundat și interactiv.

Ultimul articol din acest compartiment, semnat de Susie Andretta, la fel, se referă la un subiect nou, asociat educării informaționale – transalfabetizarea. Autoarea, interesată dacă acest concept a intrat în lumea specialiștilor în informare și cum interpretează ei acest termen, a intervievat patru specialiști: Michael Stephens, profesor la Școala de Biblioteconomie și Știința Informării a Universității Dominicane din River Forest, Illinois, SUA; Bernardette Daly Swanson, bibliotecar academic de referință; Sue Jennings, bibliotecar la Biblioteca Serviciului Național de Sănătate Lancashire Care; Marja Kingma, manager colecții la British Library. Rezultatele obținute din aceste interviuri demonstrează că transalfabetizarea este integrată în practicile acestor specialiști. Transalfabetizarea, conchide Susie Andretta, transformă bibliotecile într-un univers creativ direcționat spre utilizator unde biblioteca este definită de unele activități în care participă utilizatorii – utilizatorii 2.0.

Am considerat necesar să plasăm în capul compartimentului *Politici, strategii, practicle-modele și proiecte*, documente internaționale ca *Planul strategic (2008-2011)* al Secțiunii Educare Informațională IFLA, care are misiunea de a promova educarea informațională în toate tipurile de biblioteci și a ghida lumea informațională în promovarea El.

Compartimentul găzduiește și *Ghidul caracteristicilor de educare informațională care ilustrează cele mai bune practici*, elaborat în cadrul proiectului „Cele mai bune practici” al Institutului de Educare Informațională și aprobat de Consiliul Asociației Bibliotecilor de Colegii și Cercetare. Ghidul evidențiază elementele programelor-model de formare a culturii informației în învățământul superior.

Articolul scris de Eilean Craig și Rob Westwood oferă o analiză a modelului procesului de educare informațională, realizat de către Serviciul Național de Sănătate din Scoția, demonstrând o convergență în creștere în sectorul sănătății publice din Marea Britanie între educarea informațională și practica constructivă cu scopul final de a îmbunătăți sistemul medical. Autorii identifică șapte faze de bază ale proceselor mintale și fizice implicate în realizarea „educării informaționale” și elaborează un model complex al acestui proces.

Autorii Ch. Irving și J. Crawford prezintă prin *Proiectul scoțian de educare informațională: colaborarea cu partenerii pentru educarea informațională în Scoția* preocupările pentru cultura informațională în această țară. Rezultatele proiectului au fost descrise în raportul final, intitulat *Cadrul național de educare informațională: Scoția*.

În încheierea compartimentului III Jane Secker prezintă o descriere succintă a practicii educării informaționale în câteva biblioteci publice din SUA.

Ceea ce arată articolele traduse este că multiplele fațete ale educării informaționale au scopul comun de a înzestra oamenii, studenții și forța de muncă cu abilitatea de a lua decizii „informate” și de a crea un avantaj competitiv pentru organizații (Ferguson); modurile diferite în care pot fi abordate predarea, învățarea și educarea culturii informației necesită un model pentru analiza, interpretarea și înțelegerea acestor provocări și de a explica cadrul relațional (Bruce, Edwards și Lupton); strategiile de educare informațională trebuie să devină mai interactive și să fie aduse la nivel de rețea (Corrall); cea mai bună și eficientă metodă de dezvoltare a culturii informației este cea realizată în cadrul comunităților de învățare flexibilă, bazată pe logica de rețea a societății informaționale (Nghiem); termenii „cultură” și „informație” sunt polisemantici și se unifică în formula „cultura informației”, formulă în care se confruntă problemele de ordin epistemologic, strategic, identitar, instituțional, politic, economic (Chante și La Lavergne); elaborarea unui model al procesului de educare informațională ar ajuta în adoptarea și dezvoltarea culturii informației în practica cotidiană a personalului medical, îmbunătățind astfel îngrijirea pacientului (Craig și Westwood); în cazurile predării cursului de cultură a informației în grupuri mari folosirea metodelor interactive de predare în combinație cu exercițiile de asistență continuă și susținerea atât din partea personalului, cât și cea online pot contribui la minimalizarea dezavantajelor prelegerii ca metodă de predare a culturii informației (Verlander și Scutt); dezvoltarea reprezentărilor multimedia și a celor din lumea virtuală sugerează că a venit timpul să adăugăm educarea vizuală în lista cerințelor educației din secolul XXI (Kane, Allison, Gelfand, Williams); transalfabetizarea constituie o perspectivă armonioasă a alfabetizării în secolul XXI prin intermediul unei varietăți de platforme, tehnici și media, al rețelelor sociale, TV, radio și al filmelor (Andretta); designul bibliotecii contribuie la formarea unui șir complex și evolutiv de capacități academice și practici pedagogice în dezvoltare (Beard, Dale).

În editorialul *Natura multilaterală a educării informaționale: rezolvând cubul lui Rubik*, din nr. 3 din 2009 al *Revistei de educație informațională* (Marea Britanie), redactorul ei, Susie Andretta, referindu-se la diferitele interpretări ale educării informaționale prezentate în această ediție le-a ilustrat printr-o metaforă vizuală din care a fost inspirat titlul acestui editorial: „Fiecare latură a educării informaționale corespunde unei culori de pe cubul lui Rubik. La început aceste laturi sunt fragmentate și numai după analiza naturii lor și

a dinamicii dintre ele vom fi capabili să percepem educarea informațională ca pe un tot integru și coerent, dar multilateral.”²

Această ediție specială a *BiblioPolis*-ului e unul dintre pașii întreprinși de comunitatea biblioteconomică moldoveană spre rezolvarea cubului lui Rubik al culturii informației. Considerăm acest număr de revistă semnificativ, deoarece umple lacuna despre acest subiect din literatura de specialitate locală. Întorcându-ne la metafora utilizată de S. Andretta, putem spune că prin acest volum, continuăm să dezlegăm problema „cubului lui Rubik al culturii informației și începem să cunoaștem natura sa multilaterală, recunoscând că cultura informației afectează viața noastră cotidiană, domeniile de guvernare și cetățenie, precum și dezvoltarea noastră academică și profesională.

Așteptăm cu nerăbdare ca toți profesioniștii din structurile infodocumentare, nu numai cei de la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, să culeagă roadele muncii noastre, beneficiind de o expunere mai largă a conceptului Cultura Informației și de dezbaterile interesante și utile pe această temă, susținute de specialiști notorii din Marea Britanie, Australia, SUA, Franța, Rusia, Vietnam, Scoția.

2. Andretta, S. Natura multilaterală a educării informaționale: Rezolvând cubul lui Rubik. Revista de educare informațională 3 (2), pp. 1-5. <http://ojs.lboro.ac.uk/ojs/index.php/JIL/article/ED-V3-I2-2009>, (accesat pe 3 dec. 2010).